

Ohje sääntöjen luomiseen ja lasten oikeuksista kertomiseen

Tämä ohje on tarkoitettu toiminnan ohjaajalle käytettäväksi harrastuskauden alussa.

1. Lasten ja nuorten sääntöjen luominen

Säännöt tulee luoda yhdessä toimintaan osallistuvien tai harrastusryhmän kanssa toimintakauden alussa. Sääntöjä voidaan tarkastella uudelleen esimerkiksi jatkoryhmäytyksen yhteydessä tai silloin, kun ryhmän kokoonpano muuttuu. Sääntöjä voidaan tarkastella myös osallistujista nousevan tarpeen mukaan.

Lasten ja nuorten turvallisuuden tunnetta lisää se, että he voivat osallistua heitä koskevista asioista päättämiseen. Hyvä tapa osallistaa lapsia ja nuoria on ottaa heidät mukaan heitä koskevien yhteisten pelisääntöjen luomiseen.

Ohjaaja voi kehottaa lapsia tai nuoria itse miettimään sääntöjä, joita he toivoisivat kaikkien noudattavan toiminnassa. Pohdinnassa voi käyttää apuna luovia menetelmiä, joista löydät [esimerkkejä Harrastamisen Suomien mallin oppaasta](#). Ohjaaja kirjoittaa säännöt ylös ja kysyy jokaisen säännön yhteydessä, ovatko kaikki samaa mieltä säännöstä. Lapsia ja nuoria voi pyytää kuvailemaan, mitä säännöt heidän mielestään käytännössä tarkoittavat. Ohjaaja voi lopussa ehdottaa lisäsääntöjä, jos jotain aikuisen mielestä tärkeää ei ole vielä mainittu. Ohjaaja pyytää kaikkia lapsia ja nuoria allekirjoittamaan säännöt.

Säännöt voivat sisältää erilaisia asioita liittyen toivottuun käyttäytymiseen toiminnassa.

Alla on ehdotuksia, jotka olisi aina hyvä sisällyttää lasten ja nuorten pelisääntöihin.

- Kunnioitan toisia.
- Puhun kaikille ystävällisesti (myös somessa).
- En käytä väkivaltaa: lyö, potki, raavi, nipistä, vedä tukasta yms.
- Puolustan toisia.
- Kannustan kaikkia.
- Otan kaikki mukaan (myös viestiketjuissa ja somessa).
- Kunnioitan toisten oikeutta koskemattomuuteen.
- En tee seksuaalista tai sukupuoleen perustuvaa häirintää.
- En käytä rasistista tai syrjivää kieltä.
- Kerron aikuiselle, jos näen, että jotain häiritään tai kiusataan, tai jos minua häiritään tai kiusataan.

Ohjaaja kopioi säännöt kaikille, tai esimerkiksi ottaa allekirjoitetuista säännöistä kuvan ja lähettää sen kaikille – myös koteihin huoltajille tiedoksi. Ohjaaja pitää allekirjoitettuja sääntöjä mukana niin, että ne voidaan ottaa esiin aina, jos tulee tarve muistuttaa säännöistä. Sääntöjen tekemisessä [voi käyttää esimerkkinä Olympiakomitean mallipohjaa pelisääntöihin \(PDF\)](#) tai kirjoittaa säännöt paperille.

2. Lapsen ja nuoren oikeuksista kertominen

On tärkeää, että toiminnan yhteisten sääntöjen luomisen lisäksi lapsille ja nuorille kerrotaan aikuisia koskevista säännöistä ja siitä, mihin lapsilla ja nuorilla on oikeus. Toiminnan ohjaaja voi käyttää tätä pohjaa muokaten sitä itselle ja lasten/nuorten ikätasoon sopivaksi.

Välillä on hyvä pysähtyä kysymään lasten tai nuorten omia esimerkkejä ja tulkintoja esimerkiksi näin: "Mitä teidän mielestänne kunnioittava kohtelu tarkoittaa?"

Ohjaaja pohjustaa ensin oikeuksien läpikäyntiä. Apuna voi käyttää alla olevaa tekstiä:

- o *"Toiminnassamme lasten ja nuorten turvallisuus ja hyvinvointi ovat tärkeitä. Olemme tehneet yhdessä tähän ryhmään säännöt ja sopineet, miten toimimme yhdessä. Myös kaikki toimintaan osallistuvat aikuiset ovat sitoutuneet noudattamaan yhdessä sovittuja sääntöjä, joita käydään nyt yhdessä läpi."*

Oikeus kunnioittavaan kohteluun

Lapsilla ja nuorilla on oikeus kunnioittavaan kohteluun. Lapsia ja nuoria ei saa vähätellä, haukkua, uhkailla tai nöyryyttää missään tilanteessa. Jokaisella on oikeus osallistua toimintaan oman osaamisensa tasolla. Toiminnassa kaikki oppivat toisiltaan, ja erilaiset taustat ja taidot rikastuttavat yhteistä tekemistä. Jokaisella on oikeus tulla tasapuolisesti huomioiduksi.

Rasistista tai syrjivää kielenkäyttöä ei sallita missään tilanteessa.

Rasisimi on ihmisen tai ihmisryhmän asettaminen muita alempiarvoisempaan asemaan esim. ihonvärin, kulttuurin, etnisen taustan, äidinkielen, seksuaalisen suuntautumisen tai uskonnon takia. Tämä voi ilmetä esimerkiksi loukkaavina vitseinä. Syrjintä voi ilmetä esimerkiksi ulkopuolelle jättämisenä sukupuolen, ihonvärin, uskonnon, seksuaalisen suuntautumisen tms. takia.

Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä ovat kiellettyjä. Seksuaalista häirintää on esimerkiksi

- epäasialliset seksuaaliset puheet, esimerkiksi vitsit, vartaloa tai intiimiä yksityiselämää koskevat seksuaaliväritteiset huomautukset tai kysymykset
- seksuaalisesti vihjailevat eleet tai ilmeet
- epäasialliset seksuaaliset sisällöt eri sosiaalisen median kanavissa, WhatsApp-, Snapchat- yms. viestit, tekstiviestit, sähköpostit, puhelinsoitot
- yhdyntää tai muita seksuaalisia tekoja koskevat ehdotukset tai vaatimukset

Lapsille ja nuorille on hyvä kertoa, missä tilanteessa voi odottaa tai olettaa, että ohjaajat ovat yhteydessä. Nuoria voi myös haastaa pohtimaan milloin se on soveliasta.

Sukupuoleen perustuvaa häirintää on esimerkiksi

- halventava puhe toisesta sukupuolesta
- toisen sukupuolen alentaminen
- kiusaaminen silloin, kun se perustuu kiusatun sukupuoleen

Oikeus koskemattomuuteen

Jokaisella on oikeus koskemattomuuteen. Tämä tarkoittaa sitä, että yksilö itse päättää, kuka hänen kehoonsa saa koskea. Kukaan ei saa koskea toiseen ilman lupaa.

On olemassa hyvää ja huonoa kosketusta. Hyvää kosketusta voi olla esimerkiksi lohduttaminen halaamalla tai selkään taputtamalla, tai vaikka onnistumisen juhliminen ylävitosilla. Huono kosketus on sellaista, mistä ei itse voi kieltäytyä, tai kosketus tuntuu epämiellyttävältä, oudolta tai se tekee kipeää.

Ohjaajan tulee myös kertoa mahdollisesti toimintaan kuuluvasta koskettamisesta (esimerkiksi sirkus, leikkiminen ja teatteri) ja siitä, että ohjaajalla on aina vastuu perustella koskettamisen tarvetta sekä kysyä siihen lupaa.

Apuna voi käyttää alla olevaa tekstiä:

- *”Tähän toimintaan/harrastukseen kuuluu joskus avustaminen ja kehon asentojen näyttäminen. Silloin ohjaaja voi koskea teitä, koska se takaa teidän turvallisuutenne. Yritän aina ohjaajan kertoa silloin, kun kosken teitä avustaessa ja miksi niin teen. Minulle voi aina kertoa, jos jokin kosketus tuntuu epämiellyttävältä.”*

Oikeus päihteettömään harrastusympäristöön

Toiminnan ohjaajat ja muut lasten ja nuorten kanssa työskentelevät aikuiset eivät käytä alkoholia tai muita päihteitä toiminnassa, leireillä tai retkillä, eivätkä ole päihteiden vaikutuksen alaisena lasten ja nuorten läsnä ollessa. Aikuiset eivät tarjoa alkoholia tai muita päihteitä lapsille ja nuorille tai kannusta heitä käyttämään päihteitä. Myös toimintaan osallistuvien tulee kunnioittaa päihteetöntä toimintaympäristöä.

Oikeus saada apua ja tulla kuulluksi

Ohjaaja kannustaa lapsia tai nuoria puhumaan ohjaajalle, kodin aikuisille tai toiminnan johdolle, jos he kohtaavat epäasiallista kohtelua. Ohjaaja kertoo myös, kenelle muulle henkilölle seurassa voi kertoa koetusta epäasiallisesta kohtelusta, ja miten prosessi sen jälkeen etenee.

Jos lapsi tai nuori ei uskalla kertoa kokemastaan epäasiallisesta kohtelusta, tai on joku aihe, mistä hän haluaa jutella nimettömästi, hän [voi olla yhteydessä Väestöliiton Et ole yksin- palveluun](#) (etoleyksin.fi). Palvelu tarjoaa apua puhelimitse, chatissa ja kirjelaatikon kautta. Et ole yksin- palvelusta saa neuvoja ja tukea. Palvelussa vastaavat Väestöliitossa töissä olevat ammattilaiset.

Lähteet:

[Nuorisoala ry & Nuoriso- ja Liikunta-alan asiantuntijat ry:n \(Nuoli\) - Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet \(PDF\).](#)

[Suomen Monikulttuurinen Liikuntaliitto FIMU ry. Punainen kortti rasismille - kasvatuspaketti \(PDF\).](#)

[Tasa-arvovaltuutettu - tasa-arvo.fi. Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä.](#)

[TOIMINTATAVAT JA SÄÄNNÖT HARRASTAMISEN MALLIN SOMERON KERHOISSA HSM Opas 2023](#)